

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Lausuntopyyntö HE 123/2024

HE 123/2024 Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on tutustunut hallituksen esitykseen sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuksen sairaanhoitokorvausten ja työtulovakuutuksen menojen rahoittamiseen kohdistuvia valtion, vakuutettujen ja työnantajien rahoitusosuuksia (kanavointiratkaisu). Tässä tarkoituksessa sairausvakuutuslain mukaisesta valtion perusosuudesta päivärahaetus- ja kuntoutusrahakuluissa luovuttaisiin. Sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen vakuutettujen rahoitusosuutta korotettaisiin siten, että vakuutettujen osuus sairaanhoitovakuutuksen kuluista olisi 48,6 prosenttia ja valtion rahoitusosuus laskisi 51,4 prosenttiin. Työnantajien rahoitusosuutta sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta esitetään korotettavaksi 68 prosenttiin ja palkansaajien ja yrittäjien rahoitusosuutta alennettavaksi 32 prosenttiin vuodesta 2025 lukien.

Hallitusohjelman menosäästöistä ja keväällä 2024 päätetyistä uusista menosäästöistä yhteensä noin 1 130 miljoonaa euroa kohdistuu vakuutusmaksuilla rahoitettuihin sosiaaliturvarahastojen menoihin. Sosiaaliturvarahastojen menojen alentumisesta syntyvät menosäästöt eivät suoraan täysimääräisesti vähennä valtion ja kuntien velkaantumista, vaan hallituksen kokonaissäästötavoitteen saavuttaminen velkasuhteen taittamiseksi edellyttää sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen täysimääräistä kanavointia. Mikäli sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvia säästöjä ei kanavoitaisi, seuraisi tästä sosiaaliturvarahastojen luonteen vuoksi,

että rahastojen menot laskisivat, mutta myös rahastojen ja siten julkisen talouden tulot laskisivat, jolloin julkisen talouden vahvistamisen tavoitteita ei saavutettaisi.

Kanavoinnista noin 220 miljoonaa euroa toteutettiin jo vuoden 2024 alusta lukien, ja p.o. esityksellä on tarkoitus toteuttaa puuttuva osa kanavoinnista, eli noin 910 miljoonaa euroa. Esityksessä ehdotetaan, että kanavointitarpeesta 625 miljoonaa euroa toteutettaisiin alentamalla valtion sairausvakuutuslain mukaisiin menoihin kohdistuvaa rahoitusosuutta. Tämä rahoitusvastuu siirtyisi työnantajien ja vakuutettujen rahoitettavaksi sairausvakuutuksessa, joka vaikuttaisi hieman myös julkisen sektorin työnantajien vakuutusmaksuihin. Kun samalla ansiotuloverotuksessa vähennyskelpoiset sosiaaliturvamaksut kokonaisuutena laskevat, valtion, kuntien, sekä seurakuntien veropohjat kasvavat. Tämä kasvattaa ansiotuloverotuksen tuloja niin, että kanavointitarve kokonaisuudessaan tulee katettua.

Sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan, luovutuspäivärahan ja kuntoutusrahan laskentakaavaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että 70 prosentin korvaustasoon oikeuttavan vuositulon yläraja alennettaisiin nykyisestä 35 769 eurosta 27 633 euroon. Tulorajan ylittävältä osalta sairauspäivärahaa karttuisi nykyisen 20 prosentin sijasta 15 prosenttia. Sairauspäivärahan laskusäännön muuttamisella tavoitellaan etuusmenon vähentymistä niin, että nettomääräisesti julkinen talous vahvistuisi noin 60 miljoonalla eurolla. Laskusäännön muutoksen vaikutus sairausvakuutuslaissa tarkoitetun työtulovakuutuksen rahoitukseen sisältyy sosiaaliturvarahastoihin sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavointia koskevaan ehdotukseen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että vuoden 2025 sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista säädettäisiin poikkeuksellisesti lailla valtioneuvoston asetuksen sijasta.

THL pitää etuusmenon leikkausta merkittävänä ja arvioi sen tuovan säästöjä ja painottuvan osittain suurempiin päivärahoihin. THL:n SISU-mallilla tehdyn arvion perusteella sairauspäivärahan leikkauksella ei ole juurikaan vaikutusta asumis- tai toimeentulotuen määrään.

Päivärahaetuuksien leikkauksen vaikutusta kotitalouksien tuloihin kompensoi osittain verojen pienentyminen ja osaltaan sairauspoissaolojen vähentyminen.

THL on arvioinut, että kaiken kaikkiaan kanavoinnin vaikutukset kotitalouksien tuloihin ovat neutraaleja. Vaikutukset saattavat kuitenkin kohdentua hieman eri tavoin eri ikäryhmiin ja tuloluokkiin riippuen siitä, mitkä ovat lopulliset sairausvakuutusmaksujen maksuprosentit.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Johtaja

Piia Aarnisalo